

23.11.2021

Click or tap here
to enter text.
**IHMISKAUPAN UHRIEN AUTTAMISTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTA VALMISTELEVA
TYÖRYHMÄ**

Aika Tiistai 23.11.2021 klo 9.00-11.30

Paikka Teams

Läsnä:

Jari Keinänen (pj.)/STM
Minna Viuhko (siht.)/STM
Laura Terho (siht.)/STM

Måns Enqvist/POHA
Helena Ewalds/THL
Kimmo Halme/SM
Alexandra Hiltunen/UM
Sari Karisto/Helsingin kaupunki (klo 10 alkaen)
Berit Kiuru/SM
Annika Korpela/Kuntaliitto
Sari Lampela/THL
Katri Lyijynen/Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä
Pia Marttila/Rikosuhripäivystys
Mikko Sipilä/ Syyttäjälaitos
Fanny Söderman/Migri

Pysyvät asiantuntijat:
Anniina Jokinen (klo 10.34 saakka)
Henna Leppämäki
Venla Roth
Anni Valovirta

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 09.03.

Pj totesi, että kyseessä on tärkeä kokous, koska päätetään, millä ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan rakenteen mallilla edetään. Vaikka monia yksityiskohtia ja taustoja on vielä selvittämättä, päätös on tehtävä, ja on aivan normaali valtionhallinnon käytäntö, että valmistelussa edetään ennen kuin kaikki yksityiskohdat on selvitetty ja ratkaistu.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

2 Asialistan hyväksyminen

Asialista oli lähetetty työryhmälle keskiviikkona 17.11.2021. Asialista hyväksyttiin ilman lisäyksiä.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

23.9.2021 ja 28.10.2021 olleiden kokousten pöytäkirjat oli lähetetty työryhmälle etukäteen. Pöytäkirjat hyväksyttiin.

[Venla Roth totesi Teamsin kommenttikentässä, että hänellä on pieni huomio toiseen pöytäkirjaan, jonka hän lähetti sähköpostitse. Tämän pohjalta 28.10.2021 olleen kokoukseen pöytäkirjaan on lisätty (kursivoituna lisäys):

”Venla Roth sanoi toivovansa, että STM ja SM ottavat hänet vahvasti mukaan keskusteluihin auttamismallista, koska OM on ottanut kannan, ettei STM:n malli käy, *koska OM katsoo STM:n mallin olevan hallitusohjelman vastainen.*]

4 Ihmiskaupan uhrien auttamisen rakenne

Kokouksessa oli käsittelyssä kaksi mallia, joita koskevat materiaalit (ks. liitteet) oli lähetetty etukäteen ryhmälle, STM:n yhden johdon malli sekä SM:n valmisteleva STM/SM -vaihtoehtoinen malli, joka ei muuttaisi nykytilaa niin radikaalisti. Minna Viuhko esitteli mallit ja Kimmo Halmetta/SM pyydettiin täydentämään uuden STM/SM –mallin osalta.

Minna Viuhko esitteli ensin STM:n mallin, sitten STM&SM –mallin (ks. kuvat ja perustelut). Kimmo Halme täydensi. Halme totesi, että uhrien tulisi saada tasavertaiset palvelut hv-alueilla ja vokeissa ja näiden tehtävien pitäisi olla keskenään yhdenmukaisia. Sen sijaan THL:n ja Migrin tehtävät ovat keskenään hyvinkin erilaisia. Osaamiskeskittymien työntekijät tekisivät tiivistä yhteistyötä keskenään. Yhtenä lähtökohtana STM&SM –mallille on se, että ei hävitettäisi mitään olemassa olevaa hyvää, vaan kehitettäisiin hyvään suuntaan.

Pj totesi, että STM&SM –malli ei ole niin radikaali kuin STM:n malli. Lähdetään heti tekemään yhteistyötä ja tiivistämään sitä siten, että pidemmällä aikavälillä mennään enemmän yhteen. Poliittisen päänsä kanssa on käyty jo keskustelua. Kun seuraavaa hallitusohjelmaa lähdetään valmistelevaan, erilaisissa väkivaltakysymyksissä lähdetään miettimään osaamiskeskittymätyyppistä toimintaa (on jo Lasta-malli jne.).

Malleista käytiin kokouksessa pitkä keskustelu, jossa tuotiin esiin mallien hyviä ja huonoja puolia. Todettiin mm. että yhteistyön lisääminen ja paperittomien auttamisen siirtyminen hv-alueille AJ:stä ovat mallien konkreettisimpia muutoksia. Poliisin näkökulmasta on epäselvää, mihin poliisi ottaa yhteyttä äkillisissä tilanteissa, joissa esim. 3. maista tulevat henkilöt ovat Suomessa ilman oleskeluoikeutta.

Kokouksessa pohdittiin mm. seuraavia kysymyksiä:

- Mikä tulee olemaan palveluiden taso paperittomilla ik-uhreilla? Onko sama kuin tp-hakijoilla? (V: Kyllä.)
- Palvelisiko SM-putki myös kotikuntalaisia ja paperittomia tunnistamisen ja harkinta-ajan osalta? (V: Kyllä.)
- Voidaanko hv-alueiden sisällä keskittää? (V: Kyllä voidaan.)
- Miten tieto siirtyy THL:n alaiseen osaamiskeskittymään (toteutuuko uhrien oikeudet kautta maan)?
- Mitä THL:n selvityksestä opittiin? (Selvityksen keskeisestä sisällöstä edempänä.)
- Lisäksi STM:ltä tiedusteltiin, onko STM valmis lähtemään viemään eteenpäin kahden putken mallia. Tähän pj vastasi, että STM lähtee toteuttamaan sitä mallia, joka työryhmässä päätetään.

Oikeusministeriöstä kerrottiin, että OM on ottanut kannan, ettei STM:n malli täytä HO:n tavoitteita. Oikeusavun ja oikeudellisen neuvonnan osalta kerrottiin, että menee oikeusapua koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Tulevaisuudessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että oikeusaputoimistot otetaan mukaan ja sitoutetaan verkostoyhteistyöhön. Korvausten osalta keskustelu TEMin kanssa tarpeen. Valtiokorvaus on keskeinen asia ja se nostaa ik-uhrit eri asemaan verrattuna muihin. STM&SM-mallia koskevassa muistiossa ei mainita STM-putken edellyttämiä resursseja, vaikka uudistus edellyttää budjettilakia. Keskittäminen hv-alueiden sisällä olisi tarpeellista, koska ik-uhrien auttaminen edellyttää erityisosaamista. Pj sanoi, että HE tullaan antamaan budjettilakina ja tarvittavat resurssit mietitään myöhemmin.

STM&SM –ehdotus sai kiitosta siitä, että sitä koskeva muistio näyttäytyi kaikkein ajatelluimmalta työryhmässä esitellyistä kokonaisuuksista. Kys. mallissa pidettiin hyvänä asiana sitä, että Migrin alaisen osaamiskeskittymän tehtävänä on järjestää neuvontaa. Tämä auttaa välttämään erityisesti alkuvaiheen sudenkuoppia ja mahdollistaa toiminnan analysoimisen ja toimintakulttuurien ja prosessien muokkaamisen. Myös tilastoinnin ja toimivan tunnistamis- ja ohjausprosessin (NRM) tärkeys, ml. eri toimijoiden roolit, tuotiin esiin. Muistutettiin sen merkitys, että tutkimusta tekevät ulkopuoliset tahot, kuten YVV ja HEUNI. Tähän pj totesi, että myös THL on erittäin riippumaton tutkimuslaitos.

STM:n mallissa se on hyvä asia, että kokonaisuus on yhden hallinnon alla, jolloin järjestelmä saataisiin yksinkertaistettua. Ongelmallista kuitenkin voisi olla, että THL:stä ohjattaisiin vokeissa tehtävää ik-uhrien auttamistyötä. On myös huomioitava, ettei se, että hallinnollisesti yksinkertaistetaan järjestelmää, välttämättä tarkoita, että asiat yksinkertaistuvat käytännön tasolla. STM:n mallissa jää myös jossain määrin epäselväksi, miten tunnistaminen tehtäisiin (esim. tilanteissa, joissa on maasta poistamisen uhka).

Kokouksessa myös tiedusteltiin palvelupolkutyöpajan tuloksista ja THL:n YTA-/HV-alueiden roolia koskevasta selvityksestä. Sari Lampela/THL kertoi ensin mainitusta, Minna Viuhko jälkimmäisestä. Viuhko esitteli THL:n selvityksen keskeiset ehdotukset (ks. liite). Keskeisiin ehdotuksiin lukeutuu mm. moniviranomaistyö ja ik-uhrien auttamisen asiantuntemus kaikilla relevanteilla hallinnonaloilla, paikallisten ja valtakunnallisten verkostojen tarve (näitä kaikkia on esitellyissä malleissa) sekä sosiaalialan osaamiskeskuksen rooli. Harmillisesti tämä sinänsä hyvä ehdotus ei todennäköisesti ole toteuttamiskelpoinen, koska tämänhetkisen tiedon mukaan osaamiskeskuksia ei nykyisenkaltaisina tulevaisuudessa ole. Selvityksessä tuotiin esiin myös potilas- ja sosiaaliamiehen hyödyntäminen, mutta Viuhko arveli tämän olevan käyttökelpoinen erit. ongelmallisissa tapauksissa (kun avun saantiin liittyy vaikeuksia tms.), ei ehkä niinkään ik-uhrien auttamisessa yleisesti. On joka tapauksessa kuitenkin muistettava, että sotessa on jo olemassa olevia rakenteita, joita ik-uhrit, kuten muutkin, voivat hyödyntää. Selvityksessä tuotiin esiin myös kriittistä näkemystä sen suhteen, onko osaamiskeskittymille tai ns. väliportaille tarve, ja käännyttäisiinkö niiden puoleen käytännössä. Tähän pj totesi, että keskittämisen hyödyistä on STM:n hallinnonalalla erilaisia näkemyksiä ja tämän vuoksi keskittämisen tarve pitää perustella todella hyvin.

Sari Lampela kertoi palvelupolkutyöpajasta. Akuuteissa tilanteissa prosessi on aika selkeä, shl:ssä ja terveydenhuoltolaissa on omat pykälät asiasta. Tältä osin yleislainsäädäntö ei eritele henkilön statuksen mukaan, eikä statusta tarvitse edes selvittää tässä vaiheessa. Akuuteissa tilanteissa ei monesti edes tiedetä, onko hlö ik-uhri, vaan tunnistaminen tapahtuu vasta ajan kanssa ja AJ:n toimivaltuudet alkavat vasta kun hlö on AJ:n asiakas. Akuutti tilanne siis turvataan ja hlö ohjataan pidempikestoisiin palveluihin, jossa aloitetaan palvelutarpeen arvion tekeminen. Koska ik-uhrien elämässä/asiassa voi olla monta päällekkäistä prosessia meneillään, on prosesseja vaikea kuvata (esim. oikeusavun, rikosprosessin, oleskeluluvan kysymykset, rikosprosessin ulkopuolinen tunnistaminen). Työpajassa valmisteltiin palvelupolku, jossa sotesta ohjataan muihin toimintoihin ja prosesseihin ja päinvastoin, muualta voidaan ohjata soteen. NRM:lle, jossa kuvataan kaikkien toimijoiden roolit, on tarve. Viuhko lisäsi, että yksi asia on se, että on yleisellä tasolla prosessit ja toinen asia se, miten yksittäisten asiakkaiden tapaukset käytännössä etenevät ja istuvat prosesseihin. Jälkimmäiseen on työryhmässä kaivattu vastauksia, eikä tähän työpajassa oikein päästy kiinni. Työpajassa tuli esiin ihmisten tarve keskustella kasvotusten, mutta tämä johti siihen, että aikataulu petti, eikä päästy niihin konkreettisiin tavoitteisiin, joita työpajassa oli tarkoitus saada aikaiseksi. Työpajassa oli kuitenkin runsaasti hyvää keskustelua ja siellä tuli esiin puolin ja toisin väärinkäsityksiä toisten työstä jne ja oli hyvä, että näistä keskusteltiin. Tapausesimerkeissä tulee esiin, että palvelupolkuun liittyy useita haavoittuvia kohtia, joita pitäisi saada korjattua. Kaikkea ei kuitenkaan lainsäädännöllä saada korjattua. Palvelupolut voidaan yksinkertaisesti kuvata laatikoilla ja nuolilla, mutta käytännössä tilanne ei ole niin yksinkertainen. Työpajassa tuli myös esiin paljon kysymyksiä, jotka koskevat SM:n ja OM:n hallinnonaloja, ja näihin tarvitaan vastauksia kys. hallinnonaloilta. Palvelupolkuja pohdittaessa tuli monin paikoin esiin hankaluudet mm. oikeusapuun ohjautumisessa. Konkreettisten palvelupolkujen kuvaamiseen ei riitä se, että todetaan, että asiasta on lainsäädäntöä.

Keskustelun lopuksi pj totesi, että korvausjärjestelmää ei olla purkamassa, vaan sitä selkiytetään. THL:stä tuotiin esiin, että korvauksia voidaan hoitaa muistiossa esitetyllä tavalla. STM:stä esitettiin myös toive, että STM-putkeen jätetään sen verran löysyyttä, että pystytään rakentamaan sellainen järjestelmä, joka saadaan mukautumaan sote-uudistuksen periaatteisiin.

Lopuksi käytiin läpi jäsenten kannat auttamismalleihin (malli 1 = STM:n malli, malli 2 = STM:n & SM:n malli). Kaikki työryhmässä edustettuna olevat organisaatiot kannattivat mallia 2, lukuun ottamatta Helsingin kaupunkia (malli 1) ja STM:ötä (malli 1). TEMin edustaja ei ollut läsnä kokouksessa. Lisäksi UM:llä ei ollut selkeää kantaa asiaan, vaan UM:n edustaja Alexandra Hiltunen totesi, että Suomen saamat suositukset keskittyvät konkreettisempiin toimenpiteisiin kuin mihin mallit yltävät. Keskeisintä UM:n kannalta on se, että apua tarjotaan kaikille tasapuolisesti koko valtiossa kotipaikasta ja palveluntarjoajasta riippumatta. Samoin se, että uhrit tunnustetaan ja he pääsevät osaksi apu- ja suojelutoimista. Tärkeintä on, että yllä mainitut seikat tulevat parhaalla mahdollisella tavalla vastatuiksi. Malli 2 sai yhdeksän ääntä.

Pj totesi, että äänestyksen tulos on erittäin selkeä, lähes yksimielinen, joten mennään siis eteenpäin kahden putken mallilla.

5 Jatkoimenpiteet

Seuraavassa kokouksessa esitellään jatkosuunnitelma/pohja-agenda sille, miten lähdetään viemään nyt valittua mallia eteenpäin ja miten jatketaan työtä, jotta meillä on alkusyksystä 2022 esitys valmiina. Koska kyseessä tulee olemaan budjettilaki, HE on saatava eduskuntaan jo alkusyksystä, jotta se ehditään käsitellä tällä hallituskaudella.

Seuraavaan kokoukseen tarvitaan myös SM:stä, OM:stä ja TEM:stä tieto siitä, kuka tulee olemaan ns. juristisihteeristössä mukana oleva juristiresurssi. Tätä tarvitaan työryhmän tueksi ja tähän kunkin ministeriön täytyy myös allokoida työaikaa.

Seuraavassa kokouksessa tulee olemaan esitelmä sote-uudistuksesta ja siitä, mitä hyvinvointialueiden muodostaminen käytännössä tarkoittaa. Työryhmän jäsenet voivat esittää kysymyksiä aiheeseen liittyen ja lähettää niitä myös etukäteen Minna Viuhkolle.

Seuraava kokous on to 16.12.2021 klo 13-15.30. Huonontuneesta koronatilanteesta johtuen kokouksia on jatkettava etänä (juuri saadun tiedon mukaan todennäköisesti muutenkin joudutaan palaamaan etätööhön). Kokouksessa on em. sote-uudistusta koskevan esitelmän lisäksi THL:n esitelmä pian valmistuvan asumispalveluita koskevan selvityksen tuloksista. Lisäksi sovitaan alkuvuoden kokousajat ja kokouskäytännöt (kuinka usein työryhmä kokoontuu ja miten työskennellään kokousten välillä HE:n valmistelussa).

6 Muut asiat

Kokouksessa ei ollut muita asioita.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.27.

Liitteet	<ol style="list-style-type: none">1) Asialista2) STM:n malli (kuvio)3) STM:n malli (perustelut)4) STM:n ja SM:n malli (kuvio)5) STM:n ja SM:n malli (perustelut)6) Selvitys yhteistyöalueen ja hyvinvointialueen mahdollisesta roolista ihmiskaupan uhrien auttamisessa (THL/Dentecon oy)
Jakelu	Työryhmän jäsenet ja varajäsenet